

Následující text je odborný, nikoli vědecký. Jeho adresátem je méně poučený příjemce, který by se měl připravit na veřejný mluvený projev. Upravte/přepište text tak, aby byl vhodný pro tento účel, a to včetně vnější formy (velikost písma, užití kurzívy, rozčlenění apod.) . Budete tedy dělat to, co by měl udělat dobrý odborný redaktor.

Pozor, v textu mohou být i věcné chyby, ev. informace vybrané pro dnešního mluvčího neadekvátně. Je tedy možné, že nestačí text jen přeformulovat.

Popis správné výslovnosti hlásek je záležitostí odborných učebnic fonetiky a pravidel výslovnosti. V naší příručce proto obrátíme pozornost na nejčastější chyby, jichž se při mluveném projevu můžeme dopustit. Především bychom se ve zvukové stránce jazyka měli snažit oprostít od nefunkčních nářečních, oblastních či individuálních zvyklostí při výslovnosti, které bývají na závadu srozumitelnosti a estetičnosti našeho mluveného projevu.

Mezi nejčastější **oblastní odchylky** od správné výslovnosti patří:

- a) *příliš otevřená výslovnost samohlásek (například ve středních Čechách, ale nejen tam můžeme občas slyšet místo vid' – vét', místo film - felm, protože při vyslovení hlásky I otvíráme ústa jako při vyslovení hlásky E.);*
- b) *příliš zavřená výslovnost (například na Moravě, kde můžeme místo jsem slyšet jsim);*
- c) *odchylná výslovnost některých souhlásek (například obouretné v na východě Čech – prauda nebo v lašském nářečí, případně i v jihozápadních Čechách zachované tvrdé ě).*

Časté **individuální odchylky** od normativní výslovnosti jsou:

- a) *nesprávná výslovnost zejména kmitavých souhlásek (r, ř) a sykavek (s, z, š, ž, c, č);*
- b) *vadná výslovnost l (zejména u mladé generace se setkáváme s nesprávným postavením hrotu jazyka, který se opírá o dolní zuby místo o horní).*

Další **odchylky** vznikají zejména nedbalou výslovností, patří k těm, kterých bychom se měli ve veřejném mluveném projevu vystříhat:

- a) *zkrácená výslovnost dlouhých samohlásek (například rohlik, pani, dolu namísto rohlik, pani, dolů);*

- b) *prodloužená výslovnost dlouhých a krátkých samohlásek (například v citově zabarveném projevu nesprávně prodloužená výslovnost samohlásek móóře, bááječný, túúze);*
- c) *nedbalá výslovnost souhlásek na konci slov „polykání koncovek“ (například místo dost toho říkáme dostoho, místo dej jí to – dejíto);*
- d) *zánik nebo oslabení souhlásek m a n zejména na konci slov, kdy je potřeba vytvořit závěr souhlásky sblížením obou rtů.*

Čeština patří mezi jazyky, které zachovávají stejné psaní slovních tvarů i slov příbuzných, přestože jejich výslovnost se liší (například led vyslovíme let, ale výslovnost slova ledu se shoduje s jeho psanou podobou). Většinou tak běžně mluvíme, aniž bychom si to uvědomovali nebo se nad tím příliš pozastavovali. Domníváme se, že v této souvislosti bude vhodné, upozorníme-li stručně na případy, kdy se ve **výslovnosti souhlásek a souhláskových skupin nejčastěji chybuje**.

Například:

<i>bonbon</i>	správně	<i>bonbón</i>	nesprávně	<i>bombón</i>
<i>rozčilený</i>	správně	<i>rosčilený</i>	nesprávně	<i>roščilený</i>
<i>ruština</i>	správně	<i>rušťina</i>	nesprávně	<i>ruščina</i>
<i>utni</i>	správně	<i>utňi</i>	nesprávně	<i>uťňi</i>
<i>hanba</i>	správně	<i>hanba</i>	nesprávně	<i>hamba</i>

Poměrně velké potíže způsobuje mnohým lidem **výslovnost cizích slov**. Zde můžeme naše čtenáře pro poučení odkázat na platná Pravidla českého pravopisu nebo na slovníky cizích slov, které za heslem uvádějí správnou podobu výslovnosti. Uveďme alespoň některé hlavní zásady, podle kterých bychom se měli řídit.

Například:

- a) *přízvuk se přesouvá na první slabiku slova (ve shodě s českým přízvukováním);*
- b) *nahrazování cizích hlásek hláskami domácími: německé Ö vyslovujeme E (například rentgen); francouzské EN vyslovujeme - Á (například abonnement vyslovujeme abonmá). anglické W vyslovujeme V (například visky);*

- c) rozdíly mezi samohláskami krátkými a dlouhými se uplatňují i ve slovech přejatých (např. deviza = cizí měna, devíza = heslo, životní zásada), i když délka samohlásek se v pravopisné podobě slova vždy neoznačuje;
- d) dlouhá i krátká samohláska se považuje za normativní ve slovech zakončených např. na -IDA, -IN, -IV, -URA, -UNA, -EN, -EIRE, -ODA, -ONA (podle toho slovo aktivní vyslovujeme aktývní nebo aktyvní, slovo recidiva – recidyva nebo recidyva, literatura vyslovujeme literatúra nebo literatura atd.);
- e) ve výslovnosti S převažuje výslovnost se znělým z (například humanismus vyslovíme humanyzmus, kurs - kurz), s vyslovujeme v původní latinské předponě DIS- (např. disonance), ale i toto pravidlo má své výjimky;
- f) v některých případech zůstává v češtině výslovnost hlásky s stejná (například renesance, demise, agrese);
- g) u hlásky k zachováme stejnou výslovnost. Například slovo demokracie vyslovujeme správně demokracie, nikoli demogracie. Stejně tak u slova dekret neříkáme degret, ale dekret a podobně. Obojí výslovnost (tj. k i g) je možná pouze ve slovech akát, inkoust a plakát.